

Fogyasztóvédelmi jogi aktualitások

HÁMORI Antal¹

DOI: [10.29180/978-615-6886-21-7_9](https://doi.org/10.29180/978-615-6886-21-7_9)

Absztrakt

A jelen tanulmány a fogyasztóvédelem, a fogyasztói többletvédelem jelentőségét, jogágakban és jogtárgyakban is megnyilvánuló komplexitását, sajátosságát, önállósodási törekvéseit a jogalkotási és a jogalkalmazási aktualitások – az eredmények, az előre lépések és a visszalépések, illetve a hiányosságok – tükrében, *de lege ferenda* javaslattal is előállva tárgyalja. A kutatás módszere a vonatkozó, szerteágazó joganyag (jogszabályok, jogalkalmazói aktusok), gazdag szakirodalom feltérképezése, számbavétele, vizsgálata, értékelése. Az eredmény ennek terjedelmi keretek között történő bemutatása, szabályozás, szabályalkalmazás, szakirodalom tekintetében egyaránt.

Kulcsszavak: fogyasztóvédelem, fogyasztói többletvédelem, közjog, magánjog, anyagi jog, eljárásjog, védendő jogtárgyak, jogalkotás, jogalkalmazás

JEL kódok: K12, K14, K15, K19, K29, K39

Abstract

The present study examines the importance of consumer protection, additional consumer protection, its complexity, specificities, and aspirations for independence, manifested in legal branches and legal objects, in the light of legislative and law enforcement actualities – the results, progress and setbacks, as well as shortcomings – but also coming up with a *de lege ferenda* proposal discusses. The method of the research is the mapping, enumeration, examination, and evaluation of the relevant, wide-ranging legal material (legislation, legal acts), rich literature. The result is a comprehensive presentation of this, both in terms of regulation, rule application, and literature.

Keywords: consumer protection, additional consumer protection, public law, private law, material law, procedural law, legal objects to be protected, legislation, law enforcement

JEL classification: K12, K14, K15, K19, K29, K39

Bevezetés

A különböző szintű, ágú fogyasztói többletvédelem napjaink komplex, jogilag is egyre inkább átszőtt, rohamosan változó világában leginkább a „fogyasztó” és „vállalkozás” közötti, nem feltétlenül kontraktuális jogviszonyok körében jelenik meg, lévén, az általános szabályozáshoz képest akkor és annyiban lehet indokolt – akár alkotmányjogilag is releváns módon – ezen oltalom, amikor és amennyiben a „fogyasztó” jogilag absztrahálható értelemben a jogviszony másik alanyával szemben – ténylegesen, a jogviszony természetéből adódóan – hátrányos helyzetben van [ld. pl. a fogyasztóvédelemről szóló 1997. évi CLV. törvény (Fgytv.) 1. § (1) bekezdés, a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (Ptk.) 6:168-6:170. §, 6:550-6:559. §, 8:1. § (1) bekezdés 3-4. pont, Hámori, 2022a, 2015a, 2015b].

Erről a relációról van szó, ha a másik alany „vállalkozás”, ilyenkor – az említettek szerint – a fogyasztói relatív ismerethiány, egyensúlytalanság, az aszimmetrikus szituáció

¹ Budapesti Gazdaságtudományi Egyetem Kereskedelmi, Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Kar Vendéglátás Tanszék, e-mail: hamori.antal@uni-bge.hu

fennáll. Az akár több száz oldal terjedelmű általános szerződési feltételekkel tűzdelt, üzlethelyiségen kívüli, távollévők közötti, elektronikus, online, digitális, megtévesztő, agresszív térben a helyzet jelentősen fokozódik, amely – főként a rendkívül bonyolult pénzügyi szektorban – további reflexiót kíván.

Az életkoruknál, egészségi állapotuknál fogva is kiszolgáltatott fogyasztók esetében e védelem fokozott mértékben indokolt. Mindehhez például – a szükséges etikai alapok mellett – a szociológiai, a pszichológiai, a táplálkozástudományi és a közgazdaságtani ismeretek hathatós segítségül szolgálhatnak, jogalkotásban, jogalkalmazásban egyaránt [ld. pl. Balogh, 2023; Berki-Süle & Hlédik, 2019].

Megemlítendő, fogyasztóvédelmi jogi művekben vonatkozó szentírási szövegek is előszeretettel szerepelnek, például Fazekas Judit, Osztoivits András tollából, és tőlem sem idegen ez:

„Ne legyetek igazságtalanok az ítékezésben, a hosszérték, a súlyérték és az űrmérték használatában. Legyen hiteles a mérleged, hiteles a súlyod, hiteles a mértéked, hiteles a vékád. [...]” (Lev 19,35-36; Fazekas, J., 2007, p. 19., 2004, p. 11., 2001, p. 11., 1995, p. 34.; Hámori, 2017a, p. 3., 2014, p. 3., 2007, p. 4.; Osztoivits, 2006, p. 7.)

„Zsákdobban ne legyen kétféle súly, egy nehezebb és egy könnyebb. Házadban ne tarts kétféle űrmértéket, egy nagyobbat és egy kisebbet. Hibátlan és pontos legyen a súlyod, hibátlan és pontos legyen az űrmértéked, hogy sokáig élj azon a földön, amelyet az Úr, a te Istened ad neked. Mert utálat tárgya az Úr, a te Istened szemében, aki ilyet tesz, aki csal.” (MTörv 25,13-16; ld. pl. Hámori, 2017a, p. 206., 2014, p. 136., 2007a, p. 126.)

A fogyasztói többletvédelem jelentősége

A fogyasztói többletvédelem, a fogyasztóvédelmi jog jelentőségét jól mutatja, hogy mindenki fogyasztó, életünk, egészségünk, testi épségünk, pénztárcánk is forog kockán, és ezen összetett, viszonylag új, gyakran módosuló, bővülő, Lábady Tamás (1944–2017)ⁱ megfogalmazásával élve a világban „tornádóként” végig söprő (Lábady, 2007; Hámori, 2014) jogterület a vállalkozásokat is érzékenyen érinti, kíváncsok oktatása pedig nagymértékben hozzájárul a vállalkozások és minden ember tisztességes, nyereségesség oldaláról nézve sem irreleváns bírságmentes tevékenységéhez, boldogságához (ld. pl. Agg, 2001; Buzás & Hámori, 2005; Fazekas, 2016; Hámori, 2022, 2016a, 2016b, 2013, 2012a, 2012b, 2011, 2009a, 2009b, 2001a, 2001b; Lábady, 2014, 2007; Papp, 2011; Pázmándi, 2020; Szabó, 2017; Szendrő, 2020; Traub, 1995; Vékás, 2002; Vida, 1999).

Fogyasztók nap mint nap kerülnek hátrányos, sőt, olykor méltatlan helyzetbe vállalkozásokkal szemben, és persze a fogyasztók sem mindig megfelelően járnak el. A fogyasztói többletvédelem jogi regulációja is áthatja mindennapi életünket. A fogyasztó és vállalkozás közötti szerződések száma kiemelkedik a kontraktusok nem ritkán nehezen átlátható sokaságából (ld. pl. Hámori, 2022).

A *de facto* hátrányos helyzetben lévő, a szakmája, önálló foglalkozása vagy üzleti tevékenysége körén kívül eljáró félnek (természetes személynek) az előnyös pozícióval bíró, jogi értelemben vett hozzáértő (szakmája, önálló foglalkozása vagy üzleti tevékenysége körében eljáró) jogalannyal szembeni fokozott oltalma, támogatása kiemelten figyelemre méltó, mert az igazság, az igazságosság és a méltányosság, a jó erkölcs és a jog ezt követeli meg: a rászorulókat ekként védeni, segíteni kell (ld. pl. Diós, 2000, pp. 861-863.;² Hámori, 2022, 2017a, 2016b, 2016c, 2015a, 2015b). Ennek megfelelően nagyon fontos és aktuális a fogyasztóvédelmi ismeretek különböző szintű, alap-, közép- és felsőfokú, illetőleg egyéb, iskolarendszeren kívüli, élethosszig tartó oktatása, amelyre például az egyetemeken mellett a kormányzatok is – időnként némileg változatos és hiányos képpel – kiemelt figyelmet

² A német Recht (jog) gyökere a richtig (igaz), a magyar „jog” szó pedig a „jó” szóból ered.

fordítanak (Hamar & Hámori, 2016; Hámori, 2023a, 2022, 2021, 2016a, 2016b, 2001a, 2001b).³

A fogyasztói többletvédelem komplexitása, sajátossága

A fogyasztóvédelem alkotmány-, magán-, kereskedelmi, verseny-, reklám-, közigazgatási, pénzügyi, szabálysértési, büntetőjogi, anyagi és eljárásjogi szabályozása, civil szervezeti, békéltető testületi, hatósági, ügyészségi, bírósági gyakorlata, jogtudományi és egyéb irodalma, európai uniós és nemzetközi vonatkozásaival – hatalmasra duzzadó mértékével – rávilágít e terrénun, hazánk számára is különösen az európai uniós, jogtörténetileg is bizonyítottan nem előzmények nélküli integráció által és nyomán növekvő, kiemelkedő, rendkívül jelentős szerepére (ld. pl. Balla, 2019; Baranovszky & Kóródy, 2020; Barnóczki, 2023; Barta, 2020; Bencsik, 2016, 2013; Bessenýő, 2014; Bodzási, 2019, 2018; Boros, Varga-Grund & Gordos, 2022; Csák & Nagy, 2021; Csirszki, 2022; Farkas & Wellmann, 2012; Fazekas, J., 2022, 2017; Fazekas, R., 2020; Filó, 2016; Frank, 2022; Frivaldszky, 2016; Fuglinszky, 2016; Gárdos & Rácz, 2012; Gellén, 2019; Gombos, 2024; Gombos & Lehóczky, 2019; Hajnal, 2020a, 2020b, 2015, 2013; Halász, 2022; Harsági, 2023; Hámori, 2024, 2022, 2021, 2019a, 2018-2019, 2018, 2017a, 2008, 2003; Jagusztin, 2021; Józson, 2022; Karsai, 2011; Király, 2020; Lábady, 1976; Loos, 2019; Maros, 2023; Mészáros, 2019; Miskolczi-Bodnár, 2018; Miskolczi-Bodnár & Sándor, 2012; Nagy, 2016; Németh, 2020, 2015, 2014; Orosz, 2022; Pázmándi, 2016; Pusztahelyi, 2020; Pusztahelyi & Czibrik, 2022; Rácz, 2020; Sepsi-Keyha, 2019; Simon, 2016; Szeghő, 2015; Szépvölgyi, 2019; Szilágyi, F., 2024; Szilágyi, G., 2021; Szoboszlai & Zenisek, 2022; Szolnoki-Nagy, 2014; Tattay, 2005; Toldy, 2023; Tóth, 2024, 2021; Ulrich, 2022a, 2022b; Varga, 2013; Verebics, 2012; Veres, 2024, 2022, 2019, 2016; Vékás, 2024, 2021, 2002, 2001; Vida, 2000, 1999; Vörös, 2007; Wallacher, 2014; Weatherill, 1997; Zoványi, 2023).

A fogyasztói többletvédelem, a fogyasztóvédelmi jog – hatóságokban ⁴ is megnyilvánuló – összetettsége, többrétegűsége, szerteágazó volta a jogterületi „önállóság” kérdéseit is feszegeti, amely például abban ölt testet, hogy a különböző önállósodási törekvések (vö. pl. Fazekas, 2022, p. 25.; Józson, 2018, pp. 35-41.)⁵ és az „önálló sajátosságok” (vö. pl. Gombos, 2024, pp. 305., 308., 311-312.) – például a fogyasztó és vállalkozás közötti szerződés esetének szabályozása (ld. pl. Hámori, 2015a), önálló fogyasztóvédelmi jogszabályok ⁶ megalkotása – ellenére e materiában jócskán vannak több védett jogtárggyal bíró jogszabályi tényállások, rendelkezések (vö. pl. Filó, 2016, p. 167.; Gombos, 2024, p. 312.; Karsai, 2010,

³ Vö. pl. Fgytv. 17. § (1)–(5) bekezdés (vö. pl. EUMSZ 12. és 169. cikk, EU Alapjogi Charta 38. cikk: „Az Unió politikáiban biztosítani kell a fogyasztók védelmének magas szintjét.”), 17/D. § (1)–(6), (8)–(10), (12a), (14)–(15), (17) bekezdés, 18. § (6)–(6c) bekezdés, 44. § (1) bekezdés a) és c) pont, 1. melléklet; a fogyasztóvédelmi hatóság kijelöléséről szóló 387/2016. (XII. 2.) Korm. rendelet 5. § (1) bekezdés, (4) bekezdés g) pont; Európai Bizottság, *Új fogyasztóügyi stratégia. A fogyasztói reziliencia erősítése a fenntartható helyreállítás érdekében* című, huszonkettő intézkedést magában foglaló, 2020. november 13-i közleménye (COM(2020) 696 final); Innovációs és Technológiai Minisztérium, *Fogyasztóvédelmi szakmapolitikai program*, 2021, pp. 110; a fogyasztóvédelmi politikáról szóló 1353/2022. (VII. 21.) Korm. határozat.

⁴ Ld. pl. a fogyasztóvédelmi hatóság kijelöléséről szóló 387/2016. (XII. 2.) Korm. rendelet 1-2. §: „1. § Fogyasztóvédelmi hatósággként a Kormány – a pénzügyi közvetítőrendszer felügyeletével kapcsolatos feladatkörbe tartozó ügyek kivételével – közigazgatási hatósági ügyekben a) a fővárosi és vármegyei kormányhivatalt (a továbbiakban: kormányhivatal), b), c) a Pest Vármegyei Kormányhivatalt, d), e) a fogyasztóvédelemért felelős minisztert (a továbbiakban: miniszter) jelöli ki. 2. § Ha e rendelet eltérően nem rendelkezik a Kormány általános fogyasztóvédelmi hatósággként a kormányhivatalt jelöli ki.” (vö. uo. 3-4. §); a fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmáról szóló 2008. évi XLVII. törvény (Fttv.) 10-11. §.

⁵ Vö. pl. Maastrichti Szerződés 129/A. cikk; Amszterdami Szerződés 153. cikk, EUMSZ 12. és 169. cikk.

⁶ Ld. pl. Fgytv.; Fttv.; a fogyasztónak nyújtott hitellről szóló 2009. évi CLXII. törvény; az egyes tartós fogyasztási cikkekre vonatkozó kötelező jótállásról szóló 151/2003. (IX. 22.) Korm. rendelet; a lakásépítéssel kapcsolatos kötelező jótállásról szóló 181/2003. (XI. 5.) Korm. rendelet; az egyes javító-karbantartó szolgáltatásokra vonatkozó kötelező jótállásról szóló 249/2004. (VIII. 27.) Korm. rendelet; a fogyasztó és a vállalkozás közötti szerződések részletes szabályairól szóló 45/2014. (II. 26.) Korm. rendelet; a fogyasztó és vállalkozás közötti, az áruk adásvételére, valamint a digitális tartalom szolgáltatására és digitális szolgáltatások nyújtására irányuló szerződések részletes szabályairól szóló 373/2021. (VI. 30.) Korm. rendelet; a fogyasztó és vállalkozás közötti szerződés keretében eladott dolgokra vonatkozó szavatossági és jótállási igények intézésének eljárási szabályairól szóló 19/2014. (IV. 29.) NGM rendelet; a fogyasztónak nyújtott hitellel kapcsolatos egyes tájékoztatási szabályokról szóló 56/2014. (XII. 31.) NGM rendelet.

pp. 721-722.), és olykor az elhatárolás sem könnyű feladat, kisebb-nagyobb mértékben a közvetettség is megjelenik, ami szintén nem lebecsülendő valóság, különösen érzékelhető mindez a közigazgatási jogban, a pénzügyi jogban, a szabálysértési jogban, a büntetőjogban, és az alkotmányjogon belül is látható, hogy például az emberi élet és egészség, az ember testi épsége, s vagyoni érdeke nemcsak fogyasztóvédelmi aspektusokkal rendelkezik (ld. pl. Hámori, 2017b, 2003, pp. 228-292.)⁷. Mindemellett az is érzékelhető, hogy a piac, a belső piac, a gazdaság befolyásos professzionális szereplőinek köre – olykor a környezetvédelemre is hivatkozva, véleményem szerint például a hibás teljesítés szabályozásán belül is (ld. pl. a kijavítás előtérbe helyezése a kicseréléssel szemben, noha a fogyasztó nem javíttatott, javítandó dolog szolgáltatására, nem javíttatásra szerződött – vö. pl. Vékás, 2024)⁸ – maga alá gyűri a fogyasztókat, a fogyasztóvédelmet (vö. pl. Józson, 2018).

Büntetőjogi, szabálysértési jogi jogtárgyak

Ami a büntetőjogi szabályozást illeti, a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (Btk.) egyik nívuma, hogy „A fogyasztók érdekeit és a gazdasági verseny tisztaságát sértő bűncselekmények” címmel önálló fejezet (415-421. §§) jelent meg a magyar jogban,⁹ azonban egyrészt e fejezet tényállásai között is vannak olyanok, amelyeknek több jogi tárgya van, másrészt e fejezeten kívül is maradtak részben, közvetetten, áttételesen fogyasztóvédelmi jogi tárggyal bíró diszpozíciók.

A Btk. 415. §-ához fűzött indokolás szerint a „Rossz minőségű termék forgalomba hozatala” címet viselő bűncselekmény jogi tárgya „a termékek biztonságosságának, minőségének védelmén keresztül a fogyasztói érdekek biztosítása”. Molnár (2004, p. 452.) szerint: „E bűncselekmények a fogyasztók érdekeit a termékek minőségének védelmén keresztül biztosítják.” Koczka (1996, p. 601.) művében: „A bűncselekmény jogi tárgya: a gazdálkodási köteleességek megtartásához fűződő érdek, valamint a fogyasztóvédelem.”; Varga, Z. (2004, p. 1064.) megfogalmazásában: „A bűncselekmény jogi tárgya a gazdálkodási kötelezettségek, ezen belül a fogyasztók érdekvédelme.” (Vö. Hámori, 2017b.)

A Btk. 416. §-ához fűzött indokolás szerint a „Megfelelőség hamis tanúsítása” című bűncselekmény jogi tárgya „az az összetársadalmi érdek, hogy a forgalmazásra szánt termékeknek az előírt követelményeknek való megfelelése a valóságnak, vagyis tényleges minőségüknek megfelelően kerüljön megállapításra”.

„Az egészséget veszélyeztető bűncselekmények” címet viselő fejezetben (176-189. §§) szereplő „Ártalmas közfogyasztási cikkel visszaélés” jogi tárgya – az indokolás szerint – „az egészség” (vö. pl. Belovics, 2004, p. 387.; Bócz, 1996, p. 574.), és véleményem szerint például a „Gyógyszerhamisítás” (185/A. §), az „Egészségügyi termék hamisítása” (186. §) is bír fogyasztóvédelmi relevanciával. Belovics (2004, p. 387.) szerint: „A[z ártalmas közfogyasztási cikkel visszaélés] bűncselekmény jogi tárgya a polgárok egészségének védelméhez, valamint a közegészségügyi szabályok érvényesüléséhez fűződő társadalmi érdek.”; Bócz (1996, p. 574.) írásában: „A jogi tárgya a közegészség, azaz a társadalom tagjai egészségügyének jogilag szabályozott rendje, közelebbről a környezeti ártó hatások veszélye elleni védelmet szolgáló előírások érvényesülése.”

⁷ Vö. pl. a termékek piacfelügyeletéről szóló 2012. évi LXXXVIII. törvény preambuluma: „Az Országgyűlés annak biztosítása érdekében, hogy a forgalomba hozatalra szánt és a már forgalomban lévő, az európai uniós jog hatálya alá tartozó termékek megfeleljenek az egészségre, a biztonságra, a fogyasztóvédelemre és más közérdekre vonatkozó követelményeknek, garantálva egyúttal a belső piac zavartalan működését, továbbá egységes keretet biztosítva a piacfelügyelet számára, az alábbi törvényt alkotja:”.

⁸ Ld. pl. Ptk. 6:159. § (2) bekezdés b) pont, (2a) bekezdés; az egyes tartós fogyasztási cikkekre vonatkozó kötelező jótállásról szóló 151/2003. (IX. 22.) Korm. rendelet 5. § (5)–(8) bekezdés.

⁹ Vö. pl. Szabs. tv. 231-238. §§ („Az élelmiszerlánc-biztonsági és fogyasztóvédelmi szabálysértések” című XXIX. Fejezet); az egyes szabálysértésekről szóló 218/1999. (XII. 28.) Korm. rendelet 71-92. §§ („A fogyasztóvédelmi szabálysértések” című V. Fejezet).

A „Versenytárs utánzása” című tényállás (Btk. 419. §), amelynek – miként a „Rossz minőségű termék forgalomba hozatala”-nak – szabálysértési alakzata is van,¹⁰ változékonyabb, ugyancsak áttételes képet mutat, amit az elnevezésváltozás is tükröz (vö. pl. Karsai, 2010, pp. 722-726.). A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény 296. §-ában hatályban volt „Áru hamis megjelölése” című tényállás kommentárirodalma szerint: „A bűncselekmény egyaránt védi a fogyasztót és az áru előállítójának, forgalmazójának (a versenytársnak) azt az érdekét, hogy az általa alkalmazott megjelölést más – akár ugyanolyan, akár más minőségű – árunál ne alkalmazzák.” (Koczka, 1996, p. 603.) „A bűncselekmény jogi tárgya a piaci magatartás tisztasága, ezen belül a piaci verseny, a versenytársak érdekeinek védelme. A törvényi tényállás egyaránt védi a fogyasztót és a versenytársat. (BH 1998. 522.) Az áru hamis megjelölése büntetnének tényállása mind a gazdasági felek piaci, mind a fogyasztók érdekeit védi, ezért bármely érdek sérelme esetén megvalósul a szóban lévő bűncselekmény akkor is, ha az egyébként kifogástalan minőségű áru olyan – megtévesztésre alkalmas – címkével kerül forgalomba, amely a versenytárs állami gazdaság hasonló árujával összetéveszthető (Btk. 296. §, 1996. évi LII. törvény 14. §). A fogyasztói érdekvédelem azonban a törvényi tényállásból kitűnően közvetlenül nem érvényesül, hanem a versenytársak védelmén keresztül áttételesen érezteti hatását. A fogyasztó egyébként a bűncselekmény elkövetése során, különösen, ha az áru még nem is került forgalomba, nem feltétlenül szenved sérelmet.” (Varga, 2004, pp. 1074-1075.; vö. pl. Karsai, 2010, p. 722.: „[...] a fogyasztók érdekeinek védelme nem önálló jogi tárgy, [...]”) Molnár (2004, p. 459.) szerint: „E bűncselekmény a versenytárs(ak) védelmére szolgál. A fogyasztók sérelmével nem feltétlenül jár együtt. Ha mégis, akkor nem (csak) ennek a tényállásnak a keretei között kell értékelni a magatartást, hanem valamelyik fogyasztóvédelmi tényállás szerint. A tárgyalt bűncselekmény tehát közvetlenül és elsősorban a versenytársat védi.” (Vö. Hámori, 2017b.)

Bisztriczki & Kántás (2012, p. 609.) könyvében, a szabálysértési alakzat tekintetében ez olvasható: „A cselekmény jogi tárgya többes: védeni kívánja a gazdasági verseny tisztaságát, egy adott termék előállítójának jó hírnevét, az adott termék híréhez, minőségéhez fűződő érdeket, ugyanakkor a fogyasztó hiteles tájékoztatása sem elhanyagolható szempont. Más dolog, hogy a fogyasztók jelentős tömege számára vásárláskor az olcsó ár és a minőség látszata nagyobb értékkel rendelkezik, mint az áru valós minősége. [...]”.

Napjaink fogyasztóvédelmi jogalkotása, jogalkalmazása

Napjaink fogyasztóvédelmi jogalkotásában is történnek – előbb-utóbb, például a „cselekvő” és az „elérhetőbb fogyasztóvédelem érdekében” (vö. pl. Hámori, 2020a, 2020b, 2019),¹¹ jegyében – (nem feltétlenül maradéktalanul) előre lépések (vö. pl. Hámori, 2021),¹² jelentős – ugyanakkor időnként némileg bátortalannak tűnő¹³ (vö. pl. Hámori, 2021, a Szabs. tv. módosítására irányuló javaslatokat is tartalmazva, pl. Bisztriczki & Kántás, 2014, 2012 hivatkozva), illetve (inkább) vállalkozásbarát¹⁴ (ld. pl. Hámori, 2019b, 2018–2019.) vagy

¹⁰ Ld. Szabs. tv. 231. §, 236. §.

¹¹ Ld. pl. a cselekvő fogyasztóvédelem érdekében szükséges egyes törvények módosításáról szóló 2022. évi LXI. törvény; az elérhetőbb fogyasztóvédelem érdekében szükséges törvények módosításáról szóló 2023. évi XX. törvény; igazságügyi tárgyú törvények módosításáról szóló 2023. évi XCVI. törvény 34-43., 66., 72-77. §.

¹² Az igen jelentős előrelépésekhez ld. pl. a fogyasztó és vállalkozás közötti szerződés keretében eladott dolgokra vonatkozó szavatossági és jótállási igények intézésének eljárási szabályairól szóló 19/2014. (IV. 29.) NGM rendelet (NGMr.) 1. § (1)–(2) bekezdés; az egyes tartós fogyasztási cikkekre vonatkozó kötelező jótállásról szóló 151/2003. (IX. 22.) Korm. rendelet 2. § (1) bekezdés [vö. a kötelező jótállás alá tartozó fogyasztási cikkek körének meghatározásáról szóló 10/2024. (VI. 28.) IM rendelet].

¹³ Ld. pl. NGMr. 6. § (3) bekezdés, 1. melléklet.

¹⁴ Ld. pl. NGMr 5. §.

hatóságbarát¹⁵ – változások, bizonyos mértékű, például békéltető testületi „cikk-cakkozások”, belátások, kritika-elfogadások¹⁶ (vö. pl. Hámori, 2020a, 2020b, 2019a), valamint egyhelyben toporgások,¹⁷ és a jogalkalmazás is – itt-ott megtorpanva, helyenként, olykor visszafelé haladva (ld. pl. Hámori, 2024, Hámori, 2023b, 2023c, 2023d, 2023e, 2022b¹⁸) – próbálja a számos kihívás, technikai robbanás, nem ritkán kegyetlen valóság közepette, ellenére tartani a tempót. A fogyasztóvédelemmel összefüggő kormányrendeletek módosításáról szóló 93/2024. (IV. 23.) Korm. rendelet vonatkozó, komplex aktualitás, és például a „fogyasztók kollektív érdekeinek védelmére irányuló képviselői keresetek” hivatkozott szabályozása sem oly’ régi emlék.¹⁹

Igen jelentős, sok éves küzdelemmel bíró előre lépéseknek tartom például a 19/2014. (IV. 29.) NGM rendelet 1. § (1) bekezdésének és a 151/2003. (IX. 22.) Korm. rendelet 2. § (1) bekezdésének módosított szövegét, azaz a jognyilatkozaton alapuló jótállási igényre történő kiterjesztést és a jótállási időtartam-növekedéseket²⁰.

Véleményem szerint némileg bátortalannak tűnő az említett nemzetgazdasági (NGM) rendelet 6. § (3) bekezdése²¹, 1. melléklete, (inkább) vállalkozásbarát az NGM rendelet jelenlegi 5. §-a,²² hatóságbarát – fogyasztó számára hátrányos, (személyes adat-) kiszolgáltatottságot eredményező – változás az Fgytv. 46. § (1) bekezdésének, 46/A. § c) pontjának módosítása.²³

A bizonyos mértékű, kritizált „cikk-cakkozások”-ra példa a békéltető testületi megbízatási időtartam három évről négy évre való felemelése (2012. január 1-jei hatálybalépéssel), majd négy évről három évre történő leszállítása (2019. szeptember 1-jei hatálybalépéssel), és ismét négy évre módosítása (2023. június 25-i hatálybalépéssel), illetőleg

¹⁵ Ld. pl. Fgytv. 46. § (1) bekezdés, 46/A. § c) pont; a cselekvő fogyasztóvédelem érdekében szükséges egyes törvények módosításáról szóló 2022. évi LXI. törvény 10-11. §.

¹⁶ Ld. pl. a hosszú távú részvényesi szerepvállalás ösztönzéséről és egyes törvények jogharmonizációs célú módosításáról szóló 2019. évi LXVII. törvény 55-65. §; az elérhetőbb fogyasztóvédelem érdekében szükséges törvények módosításáról szóló 2023. évi XX. törvény 1-12. §, 17. §, 19. § b) pont; a békéltető testületi tagsági feladat ellátására vonatkozó pályázat szabályairól és a békéltető testületi tagok díjazásáról, valamint az online adásvételi vagy online szolgáltatási szerződéssel összefüggő határon átnyúló fogyasztói jogvita esetén eljáró békéltető testületek kijelöléséről szóló 26/2019. (VIII. 26.) ITM rendelet; a békéltető testületi elnöki és tagsági feladat ellátására vonatkozó kiválasztási eljárás szabályairól és a békéltető testületi elnökök és tagok díjazásáról, képzéséről és a békéltető testületi alapvizsga szabályairól, valamint az online adásvételi vagy online szolgáltatási szerződéssel összefüggő határon átnyúló fogyasztói jogvita esetén eljáró békéltető testületek kijelöléséről szóló 5/2023. (VI. 19.) IM rendelet.

¹⁷ Ld. pl. a Szabs. tv.-vel kapcsolatban írtakat.

¹⁸ Ld. különösen alkotmányjogi jogalkotásért és fogyasztóvédelemért felelős helyettes államtitkár 2022. szeptember 29-i, XX-FSTR/ID/17/2/(2022) számú irata, BFKH-aktusok, alapvető jogok biztosa 2023. április 20. napján kelt, AJB-95/2023. ügyszámú irata.

¹⁹ Ld. még pl. az Európai Parlament és a Tanács 2023. május 10-i (EU) 2023/988 rendelete (pl. az általános termékbiztonságról).

²⁰ Vö. a kötelező jótállás alá tartozó tartós fogyasztási cikkek körének meghatározásáról szóló 10/2024. (VI. 28.) IM rendelet.

²¹ NGMr. 6. § (3) bekezdés: „(3) Ha a fogyasztó szavatossági és jótállási igényének megítéléséhez szakvélemény beszerzése szükséges, a szakvélemény kötelező tartalmi elemeit az 1. melléklet tartalmazza.”

²² NGMr. 5. §: „5. § A vállalkozásnak törekednie kell arra, hogy a kijavítást vagy kicserélést legfeljebb tizenöt napon belül elvégezze. Ha a kijavítás vagy a kicserélés időtartama a tizenöt napot meghaladja, akkor a vállalkozás a fogyasztót tájékoztatni köteles a kijavítás vagy a csere várható időtartamáról. A tájékoztatás a fogyasztó előzetes hozzájárulása esetén, elektronikus úton vagy a fogyasztó általi átvétel igazolására alkalmas más módon történik.”

²³ Fgytv. 46. § (1) bekezdés: „(1) A fogyasztóvédelmi hatóság eljárása megindításának feltétele, hogy a fogyasztó az érintett vállalkozással közvetlenül megkísérelje a vitás ügy rendezését.”; 46/A. § c) pont: „A fogyasztó fogyasztóvédelmi hatóság részére benyújtott kérelmének – az Ákr. 36. §-ában előírtakon túl – tartalmaznia kell [...] c) a kérelem tárgyának rövid leírását a rendelkezésre álló dokumentumokkal alátámasztva, ideértve különösen a vállalkozásnak a fogyasztó megkeresésére adott válaszlevelét, a szóbeli panaszról felvett jegyzőkönyvet, postai vagy elektronikus úton benyújtott panasz esetében a feladás igazolását szolgáló dokumentumot.”; vö. pl. az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény (Ákr.) 28. § (1), (3) bekezdés, amelyet az Fgytv. 46. § (1) bekezdése, 46/A. § c) pontja gyakorlatilag hatástalaníthat.

a fogyasztói érdekek képviselőit ellátó egyesületek 2019. szeptember 1. napjától hatályos szabályok szerinti pályázati eljárásban, kiválasztási folyamatban történő mellőzése és 2023. június 25. napjától hatályos rendelkezések alapján való megjelenítése, valamint a fogyasztóvédelmi politikának az Fgytv. 40. §-ába történő visszatétele. Ugyancsak megszívlelt példa – 2024. január 1-jei hatálybalépéssel, az Fgytv. 25. §-ának (2) bekezdésében – annak kimondása, hogy „[a]z egyedül eljáró testületi tagnak jogi felsőfokú végzettséggel kell rendelkeznie”.

A jogalkalmazó szervek körében előforduló probléma a fogyasztó kérelmezői, sőt, ügyféli minőségének említettek szerinti megtagadása, amely miatt a 2024. évben is – fővárosi főügyészési felperessel – több mulasztási per van folyamatban (ld. pl. ÍH 2023.161. következményei; Hátori, 2024).

Továbbra is meglévő hiányosság a Szabs. tv. 200. § (1) bekezdés d) pontjának szabályozása, amely szerint, aki közterületen vagy nyilvános helyen *fiatalkorú* szándékosan lerészegít, az szabálysértést követ el. A kritika tárgyát több vonatkozásban is a „fiatalkorú” szó képezi, ugyanis – véleményem szerint, miként a Szabs. tv. 200. § (1) bekezdés b) pontjában is látjuk – a „*tizennyolcadik életévét be nem töltött személyt*” szövegrész szükségeltetik. Álláspontom indokolása e tekintetben a következő (túl azon, hogy a „fiatalkorú” e törvényben aktív – nem passzív – alanyi megnevezés): a Szabs. tv. 27. § (1) bekezdése alapján e törvény alkalmazásában *fiatalkorú* az, aki a szabálysértés elkövetésekor a tizennegyedik életévét betöltötte, de a tizennyolcadikat még nem; véleményem szerint a „*tizennegyedik életévét be nem töltött személyt*” szóban forgó szabálysértési jogi védelme is szükséges, mert a Btk. „*kiskorú veszélyeztetése*” tényállása²⁴ nem minden esetben alkalmazható a „*lerészegítésre*”, márpedig a „*tizennegyedik életévét be nem töltött személyt*” a „*fiatalkorúnál*” is *fokozottabb védelem* illeti meg, továbbá, a Btk. 208. § (2) bekezdése „*tizennyolcadik életévét betöltött személyt*” elkövetőt foglal magában, miközben az is elő tud állni, hogy fiatalkorú a szándékosan lerészegítő személy (ld. Bisztriczki & Kántás, 2014, 2012; Hátori, 2021).

Az Alaptörvény módosítása

Véleményem szerint a fogyasztók jogainak jelentősebb védelmét alapvetően szolgálná az Alaptörvény XX. cikk (2) bekezdésének módosítása és (3) bekezdéssel történő kiegészítése a következők szerint: „(2) Az (1) bekezdés szerinti jog érvényesülését Magyarország genetikailag módosított élőlényektől mentes mezőgazdasággal, az egészséges élelmiszerekhez és az ivóvízhez való hozzáférés biztosításával, a fogyasztóvédelem, a munkavédelem és az egészségügyi ellátás megszervezésével, a sportolás és a rendszeres testedzés támogatásával, valamint a környezet védelmének biztosításával segíti elő.” „(3) Magyarország a fogyasztói alapjogokat – ideértve a vagyoni érdekek védelméhez, a tájékoztatáshoz, a jogorvoslathoz és az érdekképviselőhöz való jogot is – a fogyasztó és vállalkozás viszonyában fokozott védelemben részesíti.”²⁵

²⁴ Ld. Btk. 208. § (1)–(2) bekezdés: „(1) A kiskorú nevelésére, felügyeletére vagy gondozására köteles személy – ideértve a szülői felügyeletet gyakorló szülő, illetve gyám élettársát, továbbá a szülői felügyeleti jogától megfosztott szülőt is, ha a kiskorúval közös háztartásban vagy egy lakásban él –, aki e feladatából eredő kötelességét súlyosan megszegi, és ezzel a kiskorú testi, értelmi, erkölcsi vagy érzelmi fejlődését veszélyezteti, büntetett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. (2) Ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, az (1) bekezdés szerint büntetendő az a tizennyolcadik életévét betöltött személy, aki tizennyolcadik életévét be nem töltött személyt a) bűncselekmény vagy szabálysértés elkövetésére, illetve züllött életmód folytatására rábír vagy rábírti törekszik, b) bűncselekmény elkövetéséhez felajánl.”

²⁵ Ld. Alaptörvény XX. cikk (1)–(2) bekezdés: „(1) Mindenkinek joga van a testi és lelki egészséghez. (2) Az (1) bekezdés szerinti jog érvényesülését Magyarország genetikailag módosított élőlényektől mentes mezőgazdasággal, az egészséges élelmiszerekhez és az ivóvízhez való hozzáférés biztosításával, a munkavédelem és az egészségügyi ellátás megszervezésével, a sportolás és a rendszeres testedzés támogatásával, valamint a környezet védelmének biztosításával segíti elő.”

Indokolásom lényege értelmében az alaptörvény-módosítás a fogyasztó és vállalkozás viszonyában fokozottabb jogi védelemben részesítené a fogyasztókat. A módosítás a fogyasztók vállalkozásokkal szembeni védelmét – a vagyoni érdekek védelméhez, a tájékoztatáshoz, a jogorvoslathoz és az érdekképviselőhöz való jog vonatkozásában is – alapjogi szinten jelenítené meg (ld. pl. Hámori, 2021).

Összefoglalás

A fogyasztók – általában a gyengébb fél – többletvédelmének, támogatásának jelentősége, aktualitása és komplexitása érzékelhető. Az állami kiegyenlítési törekvésekben mind a magánjogi, mind a közjogi, anyagi és eljárásjogi szabályozás jelentős szerepet játszik, amely véleményem szerint az említettek értelmében is növelendő.

A gyengébb fél fokozott(abb) oltalmának szükségessége nézetem szerint objektíve fennáll, mert – miként Szent II. János Pál pápa a *Veritatis splendor* kezdetű enciklikában²⁶ (VS) írta – „a lelkiismeret szabadsága soha nem az »igazságtól«, hanem mindig az »igazságban« való szabadság”-ot (VS 64. pont) jelenti, és ez – értelmezésben – fogalmilag és normatív, megfelelően értve a szerződési szabadságra is áll; az igazság és az igazság szerinti az, hogy *a kiszolgáltatott, hátrányos, egyenlőtlen helyzetben lévő személyt jobban kell védeni* – a kógens szabályok is ennek fényében szemlélendők. A szabályozási változásoknak is a „fogyasztó” – az ember – és nem a fogyasztás szolgálatában kell állniuk, és ez által szükséges a kötelezettek (pl. forgalmazók, gyártók, importőrök) javára is irányulniuk. Minderről – a „fogyasztó”, az ember védelméről – például a szociális enciklikák is bőszégesen, a világi jogalkotók számára is megszívlelendő tartalommal és módon szólnak.

Szent II. János Pál pápának a szociális kérdéstről szóló *Centesimus annus* kezdetű enciklikájában²⁷ (CA) – a mai napig is tartó aktualitással – olvasható, hogy „[a] gazdaság valójában csak az egyik összetevője és dimenziója az emberi tevékenység sokféleségének. Ha abszolúttá válik, ha az árutermelés és -fogyasztás a társadalmi életben a központi helyre kerül, és minden mástól függetlenül a társadalom egyedüli értékevé válik, akkor az okot nemcsak és nem annyira magában a gazdasági rendszerben kell keresni, hanem abban, hogy a szociális-kulturális értékrend – miután nem ismeri el az etika és a vallás jelentőségét – meggyengült, és csupán a javak termelésének és a szolgáltatásoknak tulajdonít jelentőséget” (CA 39. pont). „[...] a gazdasági szabadság az ember szabadságának csak az egyik eleme. Amikor a gazdasági szabadság önállósodik, amikor az embert inkább a javak termelőjének és fogyasztójának tekintik, semmint személynek, aki azért termel és fogyaszt, hogy megéljen, akkor a szabadság elveszíti valós kapcsolatát az emberi személlyel, végül elidegeníti és elnyomja őt.” (uo.) „Az ember ma gyakran elvész az állam és a piac két pólusa között. Néha ugyanis úgy tűnik, mintha időnként csak árutermelőként és -fogyasztóként vagy az állam közigazgatási alanyként létezne, mintha feledésbe merülne, hogy az emberek együttélésének nem célja sem az állam, sem a piac, hanem az ember önmagában olyan páratlan értékkel bír, hogy az államnak is és a piacnak is szolgálnia kell. Az ember mindenekelőtt igazságot kereső lény, arra törekszik, hogy e szerint az igazság szerint éljen és elmélyítse azt a múlt és a jövő nemzedékével folytatott párbeszéd révén.” (uo. 49. pont)

²⁶ Szent II. János Pál pápa, *Veritatis splendor* kezdetű enciklika a katolikus Egyház minden püspökének az Egyház erkölcstanának néhány alapvető kérdéséről. 1993. augusztus 6. *Acta Apostolicae Sedis*, 85(1993), 1133-1228. *Pápai Megnyilatkozások*, XXIV. Budapest, 1993. Szent István Társulat, az Apostoli Szentszék Könyvkiadója (pp. 149; fordította: Diós István).

²⁷ Szent II. János Pál pápa, *Centesimus annus* kezdetű enciklika. 1991. május 1. *Acta Apostolicae Sedis*, 83(1991), 793-867. Budapest, 1991. Szent István Társulat, az Apostoli Szentszék Könyvkiadója (pp. 96; fordította: Balogh Gábor, Barabás Miklós, Goják János).

A szent pápa az *Evangelium vitae* kezdetű enciklikában²⁸ (EV) Aquinói Szent Tamást is idézi, aki szerint: „Az emberi törvény annyiban törvény, amennyiben követi a helyes értelmet, és ennek megfelelően nyilvánvaló, hogy az örök törvényből ered. Amikor viszont eltér az értelemről, gonosz törvénné válik, és már nem törvény többé, hanem inkább valami erőszak.” (EV 72. pont), továbbá: „ezért minden emberek által hozott törvény annyiban törvény, amennyiben a természeti törvényből ered. Ha pedig valamiben eltér a természeti törvénytől, már nem törvény, hanem a törvény romlása.” (uo.) Szent Tamás Szent Ágostont citálja: *Nem törvény az, ami nem igazságos.*” (uo.)

A szabályozás és a gyakorlat fejlődését, a gyengébb fél fokozottabb védelmét és támogatását, az igazságot célozva Szent II. János Pál pápa szavait is ajánljuk az állami jogalkotók és jogalkalmazók figyelmébe. Az előrelépés, a jog maradéktalan érvényesülése érdekében sokat kell még tenni: nem csak jogilag, mert az önmagában kevés, nem elég. Olyan *szemléletformálásra van szükség, amely az igazságon alapul, az igazságosságban épül, és amit a szeretet – az önzetlen (az arany szabály²⁹ szerinti) szeretet éltet³⁰* (ld. pl. Hámori, 2016f, 2010b, 2008c). Ehhez kívánok Mindenkinek szívből bölcsességet és bátorságot, hogy a szabadságban – az igaz szabadságban – napról napra *emberibb, mértékletes egyensúlyt* találjon – a „fogyasztó”, a jogosult és a kötelezett egyaránt, mert „[m]i haszna van az embernek, ha az egész világot megszerzi is, de lelke kárát vallja? Mit is adhatna az ember cserébe a lelkéért?” (Mt 16,26)

Irodalomjegyzék

Agg, G. (2001). Általános helyzetkép a fogyasztóvédelmi oktatásról. In *Konferencia a fogyasztóvédelmi ismeretek oktatásáról (Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Budapest, 2001. május 18.)*. (pp. 6-9, melléklet). Budapest, Oktatási Minisztérium & Fogyasztóvédelmi Főfelügyelőség.

Balla, L. (2019). Néhány fogyasztóvédelmi és versenyjogi kérdés büntetőjogi megközelítésben. *Miskolci Jogi Szemle*, 14(2ksz,1), 32-42.

Balogh, V. (2023). A viselkedési közgazdaságtan eredményei a fogyasztóvédelemben. *Jogtudományi Közlöny*, 78(2), 67-77.

Baranovszky, Gy. & Kóródy, D. (2020). *A fogyasztóvédelmi békéltetés fejlődése Magyarországon*. (pp. 153). Budapest, magánkiadás.

Barnóczki, D. (2023). The most frequented unfair practices in the beer market in the EU and Hungary. *Iustum Aequum Salutare*, 19(2), 113-128.

Barta, J. (2020). Az EU által meghirdetett digitális forradalom hatása a kereskedelmi jog egyes területein: szerződések, fogyasztóvédelem, gazdasági verseny, gazdasági társaságok. *Miskolci Jogi Szemle*, 15(3ksz), 14-26.

Belovics, E. (2004). A közrend elleni bűncselekmények. In Belovics, E., Molnár, G. & Sinku, P., *Büntetőjog. Különös Rész*. 4. k. (p. 387). Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft.

²⁸ Szent II. János Pál pápa, *Evangelium vitae* kezdetű enciklika az élet védelméről. 1995. március 25. *Acta Apostolicae Sedis*, 87(1995), 401-522. *Pápai Megnyilatkozások*, XXVI. Budapest, 1995. Szent István Társulat, az Apostoli Szentzség Könyvkiadója (pp. 152; fordította: Diós István).

²⁹ Ld. Mt 7,12; Lk 6,31; vö. Tób 4,15.

³⁰ Vö. pl. Lk 16,1-31; Kol 3,17; II. Vatikáni Zsinat, *Gaudium et Spes* kezdetű lekipásztori konstitúció az Egyház és a mai világ viszonyáról. Róma, 1965. december 7. *Acta Apostolicae Sedis*, 1966, pp. 1025-1115., 26., 63-64. pont.

- Bencsik, A. (2016). A fogyasztóvédelem közjogi keretei. In Hamar, F. & Hámori, A. (szerk.), *A fogyasztók etikai és jogi védelme*. (pp. 134-151). Budapest, Budapesti Gazdasági Egyetem.
- Bencsik, A. (2013). A fogyasztók védelmének alkotmányi fundamentumairól. *Közjogi Szemle*, 6(1), 21-31.
- Berki-Süle, M. & Hlédik, E. (2019). Viselkedésgazdaságtan a fogyasztóvédelemben. *Marketing & Menedzsment*, (EMOK különszám), 5-13.
- Bessenýő, A. (2014). A devizahitelek és a római jog. *Iura*, 20(2), 14-25.
- Bisztriczki, L. & Kántás, P. (2014). *A szabálysértési törvény magyarázata* (2. kiadás). (p. 645). Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft.
- Bisztriczki, L. & Kántás, P. (2012). *Az új szabálysértési törvény magyarázata. Gyakorlati kérdések és válaszok a szabálysértési jog köréből*. (pp. 536, 609). Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft.
- Bócz, E. (1996). A közrend elleni bűncselekmények. In Györgyi, K. & Wiener, A. I. (szerk.), *A Büntető Törvénykönyv magyarázata. Különös Rész*. (p. 574). Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- Bodzási, B. (2019). Az Európai Bíróságnak a magyar devizahiteles szerződésekkel kapcsolatos gyakorlata, különös tekintettel az ún. Dunai-ügyben hozott ítéletre. *Miskolci Jogi Szemle*, 14(2019/2), 15-28.
- Bodzási, B. (2018). A deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződésekhez kapcsolódó egyes polgári jogi kérdésekről. *Miskolci Jogi Szemle*, 13(2, 2), 61-75.
- Boros, A., Varga-Grund, Sz. & Gordos, B. (2022). Greenwashing a kozmetikai iparban. A fenntartható termékmegjelölés uniós szabályozása. *Jogtudományi Közlöny*, 77(12), 499-509.
- Buzás, G. & Hámori, A. (2005). Fogyasztóvédelmi oktatás és nevelés. *Fogyasztóvédelmi Szemle*, 2(2), 41-45.
- Csák, Cs. & Nagy, Z. (2021). A pénzügyi fogyasztóvédelmi jog, különös tekintettel a közpénzügyi szabályozásra. *Miskolci Jogi Szemle*, 16(1ks), 226-237.
- Csirszki, M. M. (2022). Tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok az élelmiszer-ellátási láncban - A 2019/633/EU irányelv összevetése a magyar szabályozással. *Miskolci Jogi Szemle*, 17(3ks), 189-195.
- Diós, I. (2000, szerk.), *Magyar Katolikus Lexikon V*. (pp. 861-863). Budapest, Szent István Társulat, az Apostoli Szentszék Könyvkiadója.
- Farkas, A. & Wellmann, Gy. (2012). A hibás teljesítés bírói gyakorlata I-II. *Gazdaság és Jog*, 20(3), 8-11., 20(5), 16-20.
- Fazekas, J. (2022). *Fogyasztóvédelmi jog 2.0*. (pp. 251). Budapest, Gondolat Kiadó.
- Fazekas, J. (2017). The consumer credit crisis and unfair contract terms regulation – Before and after Kásler. *Journal of European Consumer and Market Law*, 6(3), 99-106.
- Fazekas, J. (2016). A magyar fogyasztóvédelmi szabályozás fejlődése a rendszerváltástól napjainkig. In Hamar, F. & Hámori, A. (szerk.), *A fogyasztók etikai és jogi védelme*. (pp. 28-59). Budapest, Budapesti Gazdasági Egyetem.

- Fazekas, J. (2007). *Fogyasztóvédelmi jog*. (pp. 285). Budapest, CompLex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft.
- Fazekas, J. (2004, 2001). *Fogyasztóvédelmi jog*. (p. 11.). Miskolc, Novotni Alapítvány a Magánjog Fejlesztéséért.
- Fazekas, J. (1995). *Fogyasztói jogok – fogyasztóvédelem* (p. 34.). Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- Fazekas, R. (2020). A választottbírói kikötés a fogyasztóvédelem nézőpontjából. *Gazdaság és Jog*, 28(9), 13-19.
- Filó, M. (2016). A fogyasztók megtévesztése – gondolatok a büntetőjogi jogtárgy-védelem hatáiról. In Hamar, F. & Hámori, A. (szerk.), *A fogyasztók etikai és jogi védelme*. (pp. 164-171). Budapest, Budapesti Gazdasági Egyetem.
- Frank, M. (2022). A termékfelelősség alkalmazásának dilemmái az Európai Unió jogában. *Európai Jog*, 22(1), 21-27.
- Frivaldszky, J. (2016). A pénzügyi világválságból a klasszikus természetjogi elvek újbóli érvényesülése felé. In Hamar, F. & Hámori, A. (szerk.), *A fogyasztók etikai és jogi védelme*. (pp. 73-120). Budapest, Budapesti Gazdasági Egyetem.
- Fuglinszky, Á. (2016). *Fogyasztói adásvétel, kellék- és termékszavatosság. Elemzések az uniós jog és az új Ptk. kapcsolatához*. (pp. 204). Budapest, Wolters Kluwer Kft.
- Gárdos, P. & Rácz, A. (2012). Néhány gondolat a Pénzügyi Békéltető Testületről. *Gazdaság és Jog*, 20(4), 17-21.
- Gellén, K. (2019). Fogyasztók és vállalkozások az új üzleti modellek és a digitális technológiai környezet promóciós tendenciái tükrében. *Gazdaság és Jog*, 27(7-8), 7-12.
- Gombos, K. (2024). Az uniós fogyasztóvédelmi jog modernizációja. *Jogtudományi Közlöny*, 79(6), 305-312.
- Gombos, K. & Lehóczky, B. (2019). A tisztességtelen szerződési feltételek eltávolítása a magyarországi devizaalapú hitelszerződésekből. *Jogtudományi Közlöny*, 74(11), 434-444.
- Hajnal, Zs. (2020a). A békéltető testületi döntések bírói felülvizsgálatának gyakorlata. *Gazdaság és Jog*, 28(10), 9-14.
- Hajnal, Zs. (2020b). A fogyasztási cikkek adásvételének szabályozási kísérlete és legújabb módosításai az Európai Unióban és a magyar jogban. *Gazdaság és Jog*, 28(7-8), 6-11.
- Hajnal, Zs. (2015). A fogyasztói szerződések sajátos jelensége: a timesharing szerződés. *Gazdaság és Jog*, 23(5), 14-17.
- Hajnal, Zs. (2013). *A fogyasztói jogok egységes európai szabályozásának lehetséges irányai*. PhD-értekezés. (pp. 251). Debrecen, Debreceni Egyetem Marton Géza Állam- és Jogtudományok Doktori Iskola.
- Halász, Zs. (2022). Kihívások a pénzügyi fogyasztóvédelem szabályozásában: kriptoeszközök és ügyfélvédelem. *Iustum Aequum Salutare*, 18(1), 75-83.
- Hamar, F. & Hámori, A. (szerk., 2016). *A fogyasztók etikai és jogi védelme*. (pp. 176). Budapest, Budapesti Gazdasági Egyetem.

- Harsági, V. (2023). A fogyasztóvédelmi eszköztár bővülése – a képviseleti keresetekről szóló irányelv. *Iustum Aequum Salutare*, 19(3), 143-155.
- Hámori, A. (2024). Kérelmező-ügyfél-e a fogyasztó? *Jog – Állam – Politika*, 16(2), 167-183.
- Hámori, A. (2023a). Fogyasztóvédelmi oktatás a Budapesti Gazdasági Egyetemen. *Multidiszciplináris Kihívások Sokszínű Válaszok*, (1ksz) 39-65.
- Hámori, A. (2023b). A fogyasztó ügyféli státusza. *Új Magyar Közigazgatás*, 16(1), 63-68.
- Hámori, A. (2023c). A felszolgálati díj- és az ügyfél-, kérelmező-kutatás legújabb eredményei. In Szegedi, K. (szerk.), *Szemelvények a BGE kutatásaiból 2023*. (pp. 142-148). Budapest, Budapesti Gazdasági Egyetem.
- Hámori, A. (2023d). A felszolgálati díj természete – a fogyasztó ügyféli, kérelmezői státusza. In Varga, J., Csiszár-Kocsir, Á. & Garai-Fodor, M. (szerk.), *Vállalkozásfejlesztés a XXI. században 2023/I. kötet. Kihívások és lehetőségek a gazdaság eltérő szegmenseinél interdiszciplináris megközelítésben*. (pp. 200-224). Budapest, Óbudai Egyetem Keleti Károly Gazdasági Kar.
- Hámori, A. (2023e). A felszolgálati díj-kutatás II. In Szegedi, K. (szerk.), *Szemelvények a BGE kutatásaiból 2022*. (pp. 106-115). Budapest, Budapesti Gazdasági Egyetem.
- Hámori, A. (2022a). A fogyasztóvédelmi jog jelentősége. In Bánhegyi, M., Fekete-Frojimovics, Zs. & Hámori, A. (szerk.), *Gazdaság és gasztronómia. Ünnepi kötet Lugasi Andrea tiszteletére*. (pp. 118-137). Budapest, Budapesti Gazdasági Egyetem.
- Hámori, A. (2022b). A felszolgálati díj-kutatás I. In Szegedi, K. (szerk.), *Szemelvények a BGE kutatásaiból 2022*. (pp. 98-105). Budapest, Budapesti Gazdasági Egyetem.
- Hámori, A. (2021). Fogyasztóvédelmi aktualitások. Javaslatok jogszabályok módosítására. *Iustum Aequum Salutare*, 17(1), 63-112.
- Hámori, A. (2020a). Békéltetés – másként? A kánonjog és a világi jog gyűrűjében. Prof. dr. habil., dr. jur. Hársfai Katalin PhD, lic. iur. can., theol., egyetemi tanár tiszteletére, születésének 70. évfordulója alkalmából. In Kuminetz, G., Szabó, P. & Ujházi, L. (szerk.), *Ratio intellegendi et ordo vivendi. Ünnepi kötet Hársfai Katalin 70. születésnapja alkalmából*. (pp. 133-156). Budapest, Pázmány Press.
- Hámori, A. (2020b). A fogyasztóvédelem jelentősége és békéltető testületi aktualitása. *Gazdaság és Jog*, 28(6), 1-6.
- Hámori, A. (2019a). Az Fgytv. békéltető testületet és fogyasztóvédelmi politikát is érintő 2019. évi módosításának kritikája. A fogyasztóvédelem fel-, illetve leértékelődése. *Jog-Állam-Politika*, 11(3), 37-68.
- Hámori, A. (2019b). A fogyasztói szavatossági és jótállási igények intézésének szabályozása és gyakorlata. *Magyar Jog*, 66(4), 212-219.
- Hámori, A. (2018-2019). Fogyasztói jogok érvényesülése hatósági eljárásban 1-2. *Jura*, 24(2), 378-393., 25(1), 271-292.
- Hámori, A. (2018a). Javaslatok a 'fogyasztók' fokozottabb védelme érdekében. A 'vásárlók könyve' és a 'vásárlói' (fogyasztói) panaszforumokról szóló tájékoztató jogi szabályozása történeti áttekintéssel. *Iustum Aequum Salutare*, 14(1), 63-98.

- Hámori, A. (2017a). *Fogyasztóvédelem a jogágak tükrében I.* (pp. 3, 22-206). Budapest, Budapesti Gazdasági Egyetem.
- Hámori, A. (2017b). Javaslat a 'rossz minőségű termék forgalomba hozatala' büntetőjogi törvényi tényállás alapesete büntetési tételének és egyes szabálysértési rendelkezések módosítására. *Jog-Állam-Politika*, 9(4), 253-270.
- Hámori, A. (2016a). A fogyasztóvédelem jelentősége és oktatása. Javaslatok Magyarország V. középtávú fogyasztóvédelmi politikájához. *Jogtudományi Közlöny*, 71(3), 175-183.
- Hámori, A. (2016b). Bevezetés a fogyasztók etikai és jogi védelmébe. In Hamar, F. & Hámori, A. (szerk.), *A fogyasztók etikai és jogi védelme.* (pp. 6-16). Budapest, Budapesti Gazdasági Egyetem.
- Hámori, A. (2016c). A fogyasztók védelme a polgári jogban – különös tekintettel az új Ptk. rendelkezéseire. *Minőség és Megbízhatóság*, 50(50), 308-321.
- Hámori, A. (2015a). A fogyasztók védelme és az új Ptk. *Magyar Jog*, 62(5), 257-273.
- Hámori, A. (2015b). Az új Ptk. fogyasztói védelme. In Hamar, F. (szerk.), *Multidiszciplináris kihívások. Sokszínű válaszok 5/1.* (pp. 35-51). Budapest, Budapesti Gazdasági Főiskola.
- Hámori, A. (2014). *Bevezetés a fogyasztóvédelmi jogba. A fogyasztók magán- és közjogi védelme.* (pp. 3, 15-41). Budapest, Budapesti Gazdasági Főiskola.
- Hámori, A. (2013). A nem természetes személy laikusok fogyasztói védelmének változásai (A „fogyasztó” fogalom változásai a magyar jogban – különös tekintettel az Fgytv.-re és az új Ptk.-ra). In Hamar, F. (szerk.), *Multidiszciplináris kihívások. Sokszínű válaszok 3.* (pp. 28-32). Budapest, Budapesti Gazdasági Főiskola.
- Hámori, A. (2012a). A fogyasztó fogalom aktuális jogalkotási és jogalkalmazási dilemmái. *Agora*, 45-64.
- Hámori, A. (2012b). A vállalkozások fogyasztói minősége. *Gazdaság és Jog*, 20(9), 8-11.
- Hámori, A. (2011). Kötelező jótállás – fogyasztóvédelem. *Gazdaság és Jog*, 19(6), 21-24.
- Hámori, A. (2009a). A „fogyasztó”-fogalom „dilemmái” különös tekintettel az Fgytv. módosításában és az új Ptk.-javaslatban foglaltakra. *Magyar Jog*, 56(2), 88-97.
- Hámori, A. (2009b). A fogyasztóvédelem közigazgatási „útvesztői” (a „fogyasztó” fogalom „dilemmái”). In Majoros, P. (szerk.), *Kultúraközi párbeszéd az üzleti világban (Budapesti Gazdasági Főiskola Tudományos Évkönyv 2008).* (pp. 150-166). Budapest, Budapesti Gazdasági Főiskola.
- Hámori, A. (2008). A közösségi fogyasztóvédelmi politika és jog fejlődése. *Agora*, 39-54.
- Hámori, A. (2007). *Bevezetés a fogyasztóvédelmi jogba I. A fogyasztóvédelmi jog alapjai.* (pp. 4, 16-39, 126). Budapest, AXOL Print Nyomdaipari és Kiadói Kft.
- Hámori, A. (2003). *A vendéglátás fogyasztóvédelmi jogi szabályozása.* (pp. 137-292). Budapest, Label Kereskedelmi, Szolgáltató és Kiadói Kft.
- Hámori, A. (2001a). Fogyasztóvédelmi jogi oktatás a Budapesti Gazdasági Főiskola Kereskedelmi, Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Főiskolai Karán. In *Konferencia a fogyasztóvédelmi ismeretek oktatásáról (Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem,*

Budapest, 2001. május 18.). (pp. 23-26). Budapest, Oktatási Minisztérium & Fogyasztóvédelmi Főfelügyelőség.

Hámori, A. (2001b). Fogyasztóvédelmi jogi oktatás a Budapesti Gazdasági Főiskolán. *Fogyasztóvédelem*, 3(8-9), 17.

Jaguszti, T. (2021). A fogyasztói jogsértések megszüntetésére irányuló eljárások reformja – az új irányelv küszöbén. *Gazdaság és Jog*, 29(6), 19-24.

Józon, M. (2022). Fogyasztóvédelem az Európai Unióban a COVID-19 járvány idején és azon túl: merre tart az európai uniós fogyasztóvédelmi jog? *Európai Jog*, 22(5), 16-29.

Józon, M. (2018). „Kié a fogyasztó?”: a gyengébb fél (a fogyasztó) védelme a tagállamok és az Európai Unió között megosztott fogyasztóvédelmi hatáskör útvesztőiben. *Európai Jog*, 18(6), 32-43.

Karsai, K. (2011). *Fogyasztóvédelem és büntetőjog*. (pp. 274). Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft.

Karsai, K. (2010). A büntetőjogi jogtárgyak a hamis áruk elleni küzdelemben. *Magyar Jog*, 57(12), 720-726.

Király, P. B. (2020). A kriptovaluták pénzügyi fogyasztóvédelmi aspektusai. *Iustum Aequum Salutare*, 16(4), 45-58.

Koczka, É. (1996). A gazdasági bűncselekmények. In Györgyi, K. & Wiener, A. I. (szerk.), *A Büntető Törvénykönyv magyarázata. Különös Rész*. (pp. 601, 603). Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.

Lábady, T. (2014). A lektor előszava. In Hámori, A., *Bevezetés a fogyasztóvédelmi jogba. A fogyasztók magán- és közjogi védelme*. (p. 9). Budapest, Budapesti Gazdasági Főiskola.

Lábady, T. (2007). A lektor előszava. In Hámori, A., *Bevezetés a fogyasztóvédelmi jogba I. A fogyasztóvédelmi jog alapjai*. (p. 7). Budapest, Axol Print Nyomdaipari és Kiadói Kft.

Lábady, T. (1976). A fogyasztóvédelmi rendszerről és a fogyasztók érdekeinek polgári jogi védelméről. *Magyar Jog*, 23(4), 875-886.

Loos, M. (2019). The modernization of European consumer law: A pig in a poke? *European Review of Private Law*, (1), 113-134.

Maros, M. (2023). Az európai fogyasztói jogviták alternatív rendezése online vitarendezési platformon keresztül. *Jog-Állam-Politika*, 15(3), 155-189.

Mészáros, P. E. (2019). Az Európai Unió Bíróságának ítélkezése a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat, illetve tisztességtelen szerződési feltétel fogyasztókkal szembeni irányelveivel kapcsolatosan. *Európai Jog*, 19(3), 36-40.

Miskolczi-Bodnár, P. (2018). Fogyasztóvédelmi szabályok a Ptk.-ban. *Magyar Jog*, 65(11), 593-604.

Miskolczi-Bodnár, P. & Sándor, I. (2012). *A fogyasztóvédelmi jog európai gyökerű magyar szabályozása I-II*. (pp. 124, 165). Budapest, Patrocinium Kft.

- Molnár, G. (2004). A gazdasági bűncselekmények. In Belovics, E., Molnár, G. & Sinku, P., *Büntetőjog. Különös Rész.* 4. k. (pp. 452, 459). Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft.
- Nagy, G. B. (2016). Gondolatok a büntetőjog fogyasztóvédelemben betöltött lehetséges szerepéről. *Magyar Jog*, 63(10), 597-603.
- Németh, Cs. (2020). A pénzügyi szektorban a fogyasztókkal szemben alkalmazott tisztességtelen szerződési feltételek jogi megítélése az európai uniós Bíróság joggyakorlatában. *Európai Jog*, 20(1), 21-32.
- Németh, Cs. (2015). A pénzügyi fogyasztóvédelmi jog fejlődése Magyarországon 2008–2014 között (I-II. rész). *Gazdaság és Jog*, 23(1), 3-11., 23(3), 3-11.
- Németh, Cs. (2014). A devizahiteles perek joggyakorlati tapasztalatairól. *Gazdaság és Jog*, 22(4), 3-9.
- Orosz, F. (2022). A fogyasztók érdekeit szolgáló, szavatossági és jótállási igények intézésének módosított hazai szabályozása. *Iustum Aequum Salutare*, 18(1), 161-173.
- Osztovits, A. (szerk., 2006), *Európai fogyasztóvédelmi magánjog. Jogszabálygyűjtemény.* (pp. 197). Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft.
- Papp, T. (2011). Fogyasztó-e az utas? *Magyar Jog*, 58(10), 616-619.
- Pázmándi, K. (2020). A jogi értelemben vett fogyasztókép átformálódásáról, azaz mit üzen a viselkedési közgazdaságtan a jogi beavatkozás paradigmájáról. *Gazdaság és Jog*, 28(11-12), 73-77.
- Pusztahelyi, R. (2020). A felelősségkizáró és -korlátozó kikötések általános szerződési feltételekben, illetve a fogyasztóval szemben. *Gazdaság és Jog*, 28(9), 1-6.
- Pusztahelyi, R. & Czibrik, E. (2022). Online kereskedelmi gyakorlatok tisztességtelensége a Booking.com döntés tükrében. *Miskolci Jogi Szemle*, 17(1), 78-96.
- Rácz, L. (2020). Múltba tekintő gondolatok: szerződési szabadság és fogyasztóvédelem, avagy a magánjog alkalmazkodóképességének korlátairól. *Magyar Jog*, 67(12), 677-684.
- Sepsi-Keyha, E. (2019). Adatvédelem, fogyasztóvédelem és versenyjog határán – hatásköri kérdések, eljárási következmények. *Versenytükör*, 15(1), 40-51.
- Simon, R. (2016). A fogyasztói viták alternatív vitarendezése Európában – ötlet-verseny és fórum shopping a nemzeti szabályozás és implementációs kötelezettség tükrében? *Iustum Aequum Salutare*, 12(2), 63-89.
- Szabó, P. (2017). A fogyasztó fogalma és a fogyasztói szerződés értékelésének egyes kérdései az Európai Unió Bíróságának néhány újabb döntése tükrében. *Európai Jog*, 17(1), 1-6.
- Szeghő, K. (2015). „Devizaperek” egy bíró szemével. *Gazdaság és Jog*, 23(12), 3-10.
- Szépvolgyi, E. (2019). A fogyasztói jogviták hatékony rendezésének jelene és jövője. *Jog-Állam-Politika*, 11(3), 103-118.
- Szendrő, É. M. (2020). A fogyasztóvédelem kialakulása és fejlődéstörténete. *Jogtörténeti Szemle*, 18(2), 34-40.

Szent II. János Pál pápa (1995). *Evangelium vitae kezdetű enciklika az élet védelméről*. 1995. március 25. *Acta Apostolicae Sedis*, 87, 401-522. *Pápai Megnyilatkozások*, XXVI. Budapest, 1995. Szent István Társulat, az Apostoli Szentszék Könyvkiadója (pp. 152; fordította: Diós István).

Szent II. János Pál pápa (1993). *Veritatis splendor kezdetű enciklika a katolikus Egyház minden püspökének az Egyház erkölcsstanának néhány alapvető kérdéséről*. 1993. augusztus 6. *Acta Apostolicae Sedis*, 85, 1133-1228. *Pápai Megnyilatkozások*, XXIV. Budapest, 1993. Szent István Társulat, az Apostoli Szentszék Könyvkiadója (pp. 149; fordította: Diós István).

Szent II. János Pál pápa (1991). *Centesimus annus kezdetű enciklika*. 1991. május 1. *Acta Apostolicae Sedis*, 83, 793-867. Budapest, 1991. Szent István Társulat, az Apostoli Szentszék Könyvkiadója (pp. 96; fordította: Balogh Gábor, Barabás Miklós, Goják János).

Szépvölgyi, E. (2019). A fogyasztói jogviták hatékony rendezésének jelene és jövője. *Jog-Állam-Politika*, 11(3), 103-118.

Szilágyi, F. (2024). A fogyasztói személyes adatok hitelbiztosítékként való bevonása. Digitális vagyontárgy? *Jogtudományi Közlöny*, 79(4), 178-192.

Szilágyi, G. (2021). Fogyasztóvédelmi szempontok a szellemi alkotások területén. *Miskolci Jogi Szemle*, 16(1,1), 149-166.

Szoboszlai, I. & Zenisek, A. (2022). Kötelezettségvállalás a fogyasztóvédelmi típusú versenyfelügyeleti eljárásokban. *Gazdaság és Jog*, 30(9-10), 27-34.

Szolnoki-Nagy, R. (2014). Fogyasztóvédelem az Európai Unióban. *Európai Tükör*, 19(2), 143-160.

Tattay, L. (2005). Közvetlen fogyasztóvédelmi előírások a szellemi alkotások jogában. *Jogtudományi Közlöny*, 60(6), 295-299.

Toldy Miklósné Farkas, É. (2023). A mediáció eszköztára, technikái, módszerei használatának lehetősége és jellemzői az általános fogyasztóvédelmi békéltetésben. *Magyar Jog*, 70(10), 594-606.

Tóth, A. (2024). Devizahiteles ügyek és a bíróságok uniós jogon alapuló kártérítési felelőssége. *Jogtudományi Közlöny*, 79(1), 1-11.

Tóth, A. (2021). Fogyasztóvédelmi, adatvédelmi, médiajogi és versenyjogi eszközök együttes alkalmazása az online figyelempiacok kudarcainak kiküszöbölésére. *Infokommunikáció és Jog*, (2), 8-14.

Traub, F. (1995). A fogyasztó fogalma a versenyjogban. Jogösszehasonlító áttekintés. *Versenyismeret*, 43(10-11), 70-103. (ford. Pappné Ritter, J.)

Ulrich, Á. (2022a). A digitális tartalom szolgáltatására és digitális szolgáltatások nyújtására irányuló szerződések egyes vonatkozásairól szóló (EU) 2019/770 irányelv legfontosabb rendelkezései, valamint az irányelv hazai átültetése. *Európai Jog*, 22(3), 1-10.

Ulrich, Á. (2022b). A digitális tartalom szolgáltatására és digitális szolgáltatások nyújtására irányuló szerződések egyes vonatkozásairól szóló (EU) 2019/770 irányelv elfogadásának körülményei, az irányelv jelentősége és egyes főbb rendelkezései. *Európai Jog*, 22(2), 1-13.

- Varga, N. (2013). *A fogyasztói pénzügyi lízing.* (pp. 260). Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft.
- Varga, Z. (2004). Áru hamis megjelölése. In Jakucs, T. (szerk.), *A Büntető Törvénykönyv magyarázata 2.* (pp. 1064, 1074-1075). Budapest, KJK–KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft.
- Verebics, J. (2012). Szerződések az elektronikus kereskedelem körében és a fogyasztóvédelem. *Gazdaság és Jog*, 20(12), 3-10.
- Veres, Z. (2024). Tudatos vagy sérülékeny-e a(z átlag)fogyasztó? Szempontok az egyes fogyasztói kategóriák jelentéstartalmához. *Közjavak*, 10(1), 11-19.
- Veres, Z. (2022). A fogyasztói hitelezés szabályainak fontosabb változásai az elmúlt évtizedben, különös tekintettel a fogyasztónak nyújtott hitelről szóló törvényre. *Iustum Aequum Salutare*, 18(1), 107-116.
- Veres, Z. (2019). *A pénzügyi fogyasztóvédelem egyes alapkérdései. Jogdogmatikai, történeti, rendszertani alapok jogalkalmazási és metajurisztikus kitekintéssel.* (pp. 288). Budapest. Wolters Kluwer Hungary Kft.
- Veres, Z. (2016). A pénzügyi fogyasztóvédelem alkotmányos megalapozása felé. *Közjogi Szemle*, 9(1), 41-50.
- Vékás, L. (2024). Eltérő ideológiai-jogpolitikai koncepciók a kellékszavatossági jogok változó szabályozása mögött. *Magyar Jog*, 71(7-8), 385-391.
- Vékás, L. (2021). Az uniós fogyasztói szerződési jog megújítása és az új irányelvek átültetése. *Magyar Jog*, 68(2), 65-75.
- Vékás, L. (2002). Az európai közösségi magánjog sajátos alanyáról: a „fogyasztó” fogalmáról. *Európai Jog*, 2(5), 3-13.
- Vékás, L. (2001). Európai közösségi fogyasztóvédelmi magánjog. In Vékás Lajos (szerk.), *Európai közösségi jogi elemek a magyar magán- és kereskedelmi jogban.* (pp. 25-96). Budapest, KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft.
- Vida, S. (2000). A fogyasztó versenyjogi védelme a megtévesztéssel szemben. *Magyar Jog*, 47(11), 661-666.
- Vida, S. (1999). A fogyasztó fogalma az Európai Bíróság gyakorlatában. *Versenyfelügyeleti Értesítő*, 9(1), 40-44.
- Vörös, I. (szerk., 2007). *Tisztességtelen verseny – fogyasztóvédelem.* (pp. 401). Budapest, MTA Jogtudományi Intézet.
- Wallacher, L. (2014). A választottbírói kikötés tisztességtelensége fogyasztói szerződésekben. *Európai Jog*, 14(3), 10-16.
- Weatherill, S. (1997). *EC Consumer Law and Policy.* (pp. 165). London, Longman.
- Vida, S. (1999). A fogyasztó fogalma az Európai Bíróság gyakorlatában. *Versenyfelügyeleti Értesítő*, 9(1), 40-44.
- Zoványi, N. (2023). Valóság vagy ábránd? A légi utasok jogainak érvényesülése az Európai Unióban. *Jogtudományi Közlemény*, 78(11), 513-518.